

El Corb, un riu amb més història que aigua

Text i fotografies de MÀRIUS DOMINGO DE PEDRO

Sovint, tendim a idealitzar els paisatges més humits i més densament coberts de vegetació com els millors, els més bells i més rics. Al nostre país en tenim, d'aquests indrets, paisatges de muntanya coberts de boscos esponerosos i aiguamolls amb molta biodiversitat. Però, alhora, la nostra terra és molt variada, i també acull extensions de terreny adustes, poc generoses en aigua i amb un aspecte molt més assimilat a un semidesert que a un bosc eurosiberià.

EL CORB

A la pàgina anterior, la o el puput (*Upupa epops*).

Portalada romànica de l'església de Vallfogona de Riucorb.

Tapaculs (*Fruit del roser silvestre*).

El riu Corb a prop de Llorac.

EL CORB

El duc (*Bubo bubo*)

La reineta (*Hyla meridionalis*)

Aquest tipus de paisatge és el representatiu d'una bona part de la Catalunya central i meridional. Una terra seca, aspra i dura, amb poca cobertura vegetal i amb espècies autòctones caracteritzades per fulles endurides, cobertes d'espines o en forma d'agulla, com els coscolls o qualsevol tipus de pi.

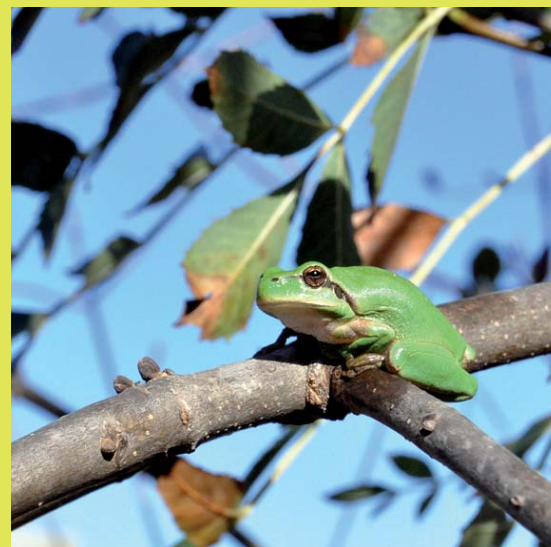
Precisament a una de les zones més seques de la nostra terra, ben bé al centre del país, hi trobem un riu modest, discret i sec una part de l'any, però és lògic que qualsevol curs d'aigua, per pobre i minso que sigui, tingui un protagonisme destacat en aquest entorn.

Aquest riu és el Corb, poca gent el coneix i encara menys gent l'ha vist. Fins i tot passant-hi prop, costa de veure i d'adonar-se que és un riu.

Primer, una mica de descripció: el Corb neix a 726 metres d'alçada sobre el nivell del mar, a la font de Rauric, municipi de la Conca de Barberà, però que és ben clar que pertany a la Baixa Segarra.

El seu curs de la Vall continua per Ciutadilla, Nalec, Rocafort de Vallbona, Sant Martí de Maldà, Maldà i Belianes –antic poble d'Eixardes– després es bifurca amb un braç que va cap Bellpuig i l'altre que arriba fins a l'aiguabarreig amb el Segre a Vilanova de la Barca, passant per Vilanova de Bellpuig i Golmés. Un recorregut de cinquanta-set quilòmetres.

Tot això quan hi ha “rubinada”, és a dir, quan baixa la “rubina”, que és com en diuen aquí a les riuades. Ja que normalment, el riu és sec en el noranta-nou per cent del seu recorregut.

Però la seva importància depassa de molt el seu cabal mitjà i la seva llargada, i les terres que amara es beneficien des dels temps més llunyans del seu pas, de la història de la seva presència i dels seus efectes positius.

Com a exemple, el riu Corb acull, en el seu trajecte, una de les concentracions més importants de monestirs cistercencs i antigues comunitats eremítiques del nostre país: la vall de Vallbona i el primer establiment de Colobrers; la Bovera dalt del turó de Guimerà, i el recentment ressorgit monestir cistercenc de Vallsanta, a pocs metres del riu.

El Corb és un riu modest, un riu que vol passar desapercbut, però la seva immensa modèstia aconsegueix amagar, malgrat el seu minso cabal, una llarga i honorable història i una biodiversitat inesperada, plena de sorpreses agradables.

En temps dels romans, el Corb era la ruta natural, el corredor que en diríem avui, que connectava Barcino amb Ilerda, és a dir, el Corb era l'Eix transversal, l'autovia Lleida-Barcelona i l'autopista de l'època, tot alhora.

Els pobles a la seva vall, com ara Guimerà, Ciutadilla, Vallbona de les Monges, Sant Martí de Maldà –abans Sant Martí del Corb– o els Omells de na Gaia varen ser bastits entre els segles IV i III abans de Crist. I a dia d'avui, caminant tranquil·lament pels seus racons es pot sentir el pes dels anys i la saviesa de tots els habitants que han dedicat la seva vida a mantenir un esperit únic.

Potser el nom sol del riu no dirà molt a la majoria de la gent, però afegit a més mots ja serà més fàcil que n'haguem sentit a parlar.

Si parlem d'escriptors coneguts, realment populars, molt probablement recordarem el Rector de Vallfogona, en Francesc Vicenç Garcia Torres, que malgrat que va néixer a Tortosa, es va fer conegut com a rector i poeta notable arrelat a la població de Vallfogona de Riucorb, on també va morir al segle XVII.

I més actualment, un altre personatge conegut de la zona és en Lluís Foix, l'escriptor i periodista té arrels i una casa a Rocafort de Vallbona.

Efectivament, de molt, Vallfogona de Riucorb, amb els seus balnearis de gran tradició, és la població més coneguda de la zona, ja que va adquirir una fama notable com a lloc d'estiu i repòs privilegiat la primera meitat del segle passat. A dia d'avui, el turisme ha adquirit uns estils i uns requeriments ben diferents, que mantenen allunyat Vallfogona de les rutes habituals dels grans tuoperadors. Però encara hi ha uns pocs que saben aprofitar la calma i l'espiritualitat que amaren aquestes terres per a refer-se de l'estrès que ens malmet la salut durant les setmanes plenes de dies de treball.

No passa el mateix amb els altres nuclis habitats de la riba del riu, Conesa, Guimerà, Ciutadilla, Segura, Llorac, Savallà del Comtat i Fonoll, bé, potser Fonoll sí, per una curiositat més actual que històrica, ja que a dia d'avui és potser l'únic poble nudista de Catalunya.

Però el motiu que ens porta a treballar sobre aquesta zona no és solament l'històric i paisatgístic, és clar, el motiu en el nostre cas és el de sempre, el natural.

El riu Corb, tot i representar una aportació relativa a la hidrografia del nostre país, sí que hi aporta un gran interès des del punt de vista natural. Tant és així que els ecosistemes de la seva xarxa han merescut ésser inclosos al Pla d'espais d'Interès Natural elaborat pel nostre Govern el 1995, concretament estem parlant de les Obagues del Riu Corb, un Espai d'Interès Natural de més de tres-centes seixanta ha ben ric i especial, enclavat al bell mig d'una de les zones més seques de Catalunya i que, no obstant això, és una mostra interessantíssima de diversos tipus de boscos, alguns dels quals de ribera.

Es tracta, doncs, d'un enclavament de vegetació eurosiberiana i submediterrània enmig d'una zona de secà plenament continental.

El cobriment, doncs, és excepcionalment esponerós i ufaneja d'una forma totalment inesperada quan ens hi anem atansant. Masses boscoses de dos tipus diferents de rouredes i pinedes especialment interessants de Pi roig ens assaltaran després de fer uns quants quilòmetres enmig de conreus de secà en el sentit més estricte i propi de la paraula. Sobretot si hi anem a l'estiu, la sorpresa serà majúscula i del tot agradable; finalment, bones ombres per a resguardar-nos del sol abrusador.

Els paisatges són especialment pictòrics i bells, el contrast entre els diferents tipus de vegetació són d'una plàstica austera i minimalista, però quan

PUNT DE LLIBRE

Us recomanem:

La marinada sempre arriba
Lluís Foix
Ed. Columna
Clàssica [Núm 974]

« Vivències de postguerra en un racó de la vall del Corb »
És un recorregut pels records de la infantesa de l'autor, que va néixer i créixer en un poblet de la Vall del Corb. Durant la post guerra, els detalls quotidians de la vida rural són el fil conductor d'aquestes píndoles literàries. Un homenatge als orígens i a les arrels.

EL CORB

Terra de cereals, petits boscos, rases, marges i caus. Excel·lents amagatalls per a tot tipus de bestioles.

Un preciosa papallona (*Papilio Machaon*)

PUNT DE LLIBRE

Us recomanem:

Els ocells a la Conca de Barberà
Màrius Domingo de Pedro
Cossetània Edicions
El Tinter (Núm 61)

Amb il·lustracions i textos senzills i entenedors, l'obra pretén donar a conèixer els moixons que poblen una comarca tan rica i variada com la Conca de Barberà. S'hi recull el resultat de més de 20 anys de recerca. Després d'una breu introducció a l'ornitologia en general, es donen dades d'abundància, hàbitat i fenologia espècie a espècie. Fins i tot, en alguns casos, s'indiquen paratges concrets on la probabilitat de trobar l'ocell és més alta. S'indica també si l'espècie hi cria o no i si s'ha trobat al PNIN de Poblet.

EL CORB

Sargantana (*Podarcis hispanica*)

durant una estona han omplert el nostre camp visual, ja ens hauran arribat al cervell i en voldrem gaudir amb tranquil·litat. Inspiren especialment això, tranquil·litat.

Si ens endinsem als seus racons, la varietat vegetal, fruit de la confluència de què hem parlat, entre vegetació submediterrània i continental, ens donarà molta feina si pretenem d'anar identificant totes les espècies que anem trobant. Una veritable tasca de titans.

No podem deixar d'esmentar la presència de diverses espècies d'orquídies, presència realment difícil de detectar, però que paga la pena d'intentar-ho.

Concretament, s'hi han citat Abelleres com les *Ophrys scolopax* i *Ophrys insectifera*, Curraians com les *Cephalantera rubra* i *Cephalantera damasonium* i altres que no tenen nom popular, com les *Epipactis heleborine*, *Orchis purpurea* -potser la més corrent- i *Platanthera bifolia*. Una gran varietat i una gran bellesa.

Però és clar que hi ha moltes més plantes superiors que no són orquídies. Ja hem parlat dels arbres més freqüents, que són els pins, especialment el pi roig, que forma part d'una de les masses més abundants, la pineda de pi roig. I, és clar, les dues espècies de roures que formen els dos tipus de rouredes presents a la zona, probablement una de les seves riqueses més singulars que han estat un dels motius principals de la inclusió d'una part de la zona al sistema del Pla d'Espais d'Interès Natural, la roureda seca enmig d'un entorn de carrascar, *Quercetum rotundifoliae*, i la roureda de roure de fulla petita, *Violo-Quercetum fagineae*.

Particularment, el que sorprèn més al visitant primerenc, és l'abundància del corner, una planta molt més difícil de trobar a altres zones del país.

Mereixedors de protecció també són els pradells de jonça, *Brachypodio-Aphyllanthes* i les brolles calcícoles amb bufalaga tinctòria, *Erico-Thymelaetum tinctoriae*. Unes formacions vegetals molt més discretes i mancades d'espectacularitat, però no menys interessants per la seva singularitat, més encara en aquest entorn tan continental.

La fauna no serà menys diversa, encara que anys i anys de persecució a la majoria de les espècies, faran que fins i tot costi de detectar-la, amb les lògiques excepcions d'algunes espècies d'ocells i moltes altres d'insectes. Fins i tot d'alguna ens hauria agradat que tingués una major dificultat de detecció.

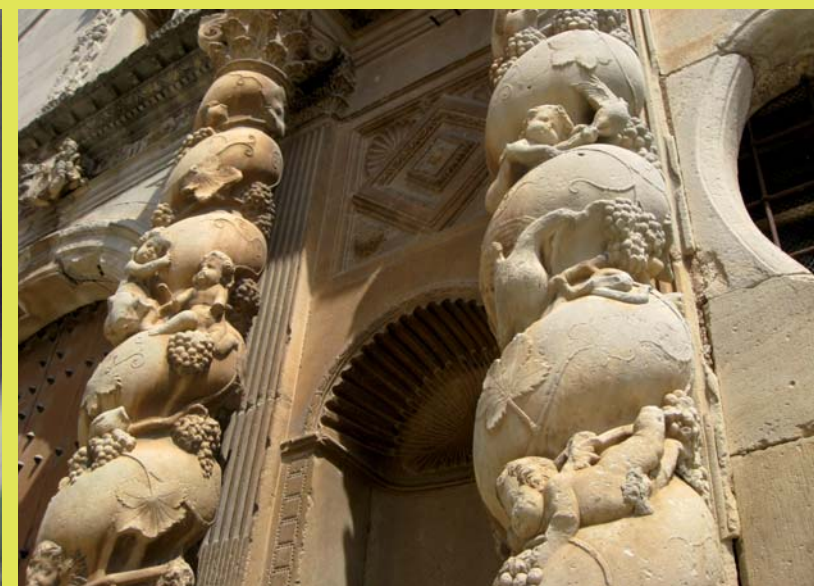
Entre els vertebrats, no falten, és clar, els representants de més mida de la classe mamífers, que són els senglars, els gegants de la nostra fauna, hi són abundants, encara que això no és una particularitat de la zona, a dia d'avui, per sort o per desgràcia, és un fet generalitzat a tot el país.

Més difícils de veure, però també ben presents, són altres espècies de mamífers com ara la fagina, el gat mesquer, la mostela o l'esquirol. Si tenim paciència i mantenim el silenci, i encara més si sabem cercar els senyals que la presència d'aquests animals deixen al bosc, ens n'assabentarem ben bé del seu pas.

Un dels més agraïts de veure és el cabirol, que surt discretament i fugissera a les clarianes del bosc sempre a punt de tornar-s'hi a amagar.

A la zona no hi neva sovint, el clima és continental i hi fa força fred a l'hivern i molta calor a l'estiu, però la neu hi cau solament uns pocs dies cada any. Ara, quan això passa és quan podem aprofitar per a detectar aquestes presències, la neu és el llenç perfecte on els mamífers escriuen pàgines de la seva biografia. Sols cal saber-les llegir.

Mirem també cap al cel, és clar. Aquí hi ha veritables joies a nivell nacional i europeu. Podrem gaudir de l'habilitat voladora de totes les espècies d'àguiles que actualment nidifiquen a Catalunya; tenim l'àguila daurada, la més gran d'Europa, que aquí s'ha vist obligada a bastir un enorme niu en un arbre, a manca dels cingles rocallosos on normalment ho sol fer. També les perdiueres i calçades ens regalaran la vista amb els seus espectaculars vols. I, finalment, és clar, no pot faltar l'àguila marcenca, que ens arriba a la primavera i ens deslliura de gran quantitat de rèptils. A pocs racons d'aquest nostre semicontinent, Europa, podem gaudir de la presència de totes quatre espècies de grans rapinyaires.

També hi tenim una població important d'astor i esparver, ja que l'alternança de boscos amb clarianes i conreus els suposa un hàbitat ideal. Aquests ens costarà de veure'ls, ja que les seves sortides del cor dels boscos són fugisseres i les fan durar poc, els agrada la protecció dels arbres.

En canvi, els xoriguers, falcons mostatxuts o falcons peregrins seran molt més fàcils de veure, ja que els agrada gaudir dels espais oberts i el seu vol rapidíssim els fa cercar els llocs més amplis.

A més a més, per poc que coneguem els cants i ens armem d'una mica de paciència, podrem detectar la presència de desenes d'espècies de moixons, sobretot de totes aquelles que depenen també del bosc per a viure, com ara tota mena de mallerengues, com la carbonera, la blava, la petita, la cuallarga o l'emplomallada. També reietons a l'hivern i bruels a l'estiu, raspinells, gratapalles, sits negres, cotxes fumades, bitxacs...si ens hem comprat una guia d'ocells, segur que l'amortitzarem ben aviat i agraiem no haver-la deixat a casa. I si tenim uns binocles, els tindrem sempre davant dels ulls.

A l'estiu i a la primavera, també ens donarà feina identificar cadascun dels insectes que ens anirem trobant. Sovint, el que més destaca són les papallones, n'hi ha de moltes espècies i mides, però naturalment les que més destaquen són les més grans, com ara la reina, la rei o la de doble cua. I també les més freqüents, com les blanquetes o les blaves, de la família *Lycaenidae*. Però també hi ha coleòpters interessants, com el banyarriquer del roure, o diverses espècies de libèl·lules, espiadimonis o saltamartins.

En resum, doncs, és ben evident que la Vall del riu Corb és un racó del nostre país que ningú no s'hauria de perdre, visitar els seus pobles i trepitjar els seus camins, menjar tranquil·lament als seus establiments de restauració, gaudir de la saviesa i la pau d'esperit dels seus habitants. Ens sentirem privilegiats sense haver de passar els controls d'un aeroport. ■

EL CORB

Una de les orquídies més elegants: l'abellera dita de l'omega (*Ophrys dryis*)

Un eriçó (*Erinaceus europaeus*)

El tallcasquet o tallarol de casquet (*Sylvia atricapilla*)

L'espectacular portalada barroca, amb columnes dites salomòniques, de l'església de Sant Martí de Maldà, és obra de l'escultor Pau Viala (1694)

